

Natuur-bso is in opkomst

Kinderen smelten niet van een buitje

Foto: Wilbert van Woensel

Trek kinderen weg bij televisie en computer en ga met ze de natuur in. Desnoods gehuld in regenpak, zuidwester en met een paar stevige laarzen aan de voeten. In Nederland is de natuur-bso in opkomst. Er zijn al diverse voorbeelden van bso's, waarbij kinderen bijna de hele tijd buiten zijn. **CARLA OVERDUIN**

'Steeds meer kinderen zijn zo bezig met televisie en computer dat de natuur het onderspit delft. Het is belangrijk dat kinderen al jong, liefst voor hun achtste jaar, de natuur leren kennen. Anders is het te laat, dan zijn ze het raakvlak met de natuur kwijt.' Aan het woord is initiatiefnemer Matthijs de Gruijter van Struin in Nijmegen. Deze organisatie was in het voorjaar van 2007 een van de eerste organisaties in Nederland met een *fulltime* natuur-bso. Hiervoor heeft Struin naar voorbeelden in Scandinavië en Duitsland gekeken. 'Vooral de Duitse initiatieven hebben we bezocht. In Duitsland zijn wel vijfhonderd natuur-kinderopvangvestigingen en vervangen natuurprojecten op

sommige locaties de kleuterschool voor drie- tot zesjarigen.' De Gruijter verwacht ook in Nederland een sterke groei in het aantal natuur-bso's. 'Met name rond steden. In dorpen kunnen kinderen wel buiten spelen, maar in de stad is hier grote behoefte aan.'

Struin gaat het verste van de natuur-bso's. Naar buitenlands voorbeeld verblijven de kinderen zo veel mogelijk buiten, zomer en winter. Van een buitje schrikken kinderen niet, meent De Gruijter. 'We hebben een binnenruimte, maar we gaan bij heel slecht weer toch op z'n minst even frisse lucht happen. Met zware regenbuien of onweer blijven we natuur-

lijk binnen.' De pluspunten van een natuur-bso? 'Het is goed voor de ontwikkeling van kinderen en het is bovendien gezond, het zorgt voor beweging. We hebben bijvoorbeeld een groepsfiets voor tien kinderen, waarmee we tochten maken. Bovendien zijn we een milieuvriendelijk bedrijf. We geven de kinderen uitsluitend biologisch, onbespoten voedsel en producten zonder suiker. Ook dat milieuvriendelijke aspect geven we de kinderen mee.'

Bos-bso Wolvenbende

Kikkervisjes vangen, hutten bouwen, uilenballen uitpluizen of een mierenhoop bekijken. Dat zijn enkele van de activiteiten van de Wolvenbende, een zogeheten 'bos-bso' van de Arnhemse kinderopvangorganisatie SKAR. Hij werd afgelopen najaar geopend. 'We zijn al vijf jaar bezig om de buitenruimte interessant en uitdagend te maken voor de gehele kinderopvang van SKAR, zowel voor dagverblijven als bso's. We doen dat met plekken voor hutten, waterpompen, een crossbaantje of een voetbalveld', vertelt Hermien Braakhekke, werkbegeleider van SKAR. 'Maar de Wolvenbende gaat een stap verder. Bij de andere locaties is de buitenruimte een toegevoegde waarde. 'Bij de Wolvenbende is het omgekeerd. "Buiten" is het uitgangspunt en de blokhut die we met de scouting delen, is extra.' De Wolvenbende draait inmiddels drie middagen per week en telt twintig plaatsen. Kinderen kunnen helemaal kiezen voor de bos-bso, maar mogen ook twee bso's met elkaar combineren.

Waarom vindt Hermien Braakhekke de bos-bso belangrijk? 'In de natuur zijn is heel basaal, je krijgt zelfvertrouwen, kunt je grenzen verleggen, je krijgt beweging en je kunt van alles onderzoeken. Je komt in aanraking met niet-voorgefabriceerde dingen.'

Welke kinderen zijn volgens haar geschikt voor deze bso? 'Op dit moment krijgen we kinderen van de drie scholen in de buurt. Maar ze moeten wel houden van buiten zijn. Het is niet slim om echte computerkinderen naar een bos-bso te sturen.' Maar moeten juist die kinderen niet naar buiten? Braakhekke: 'Eigenlijk wel, maar we sluiten graag aan bij de kinderen en als ze er geen plezier in hebben om lekker in de modder te spelen, heeft het weinig zin.'

Veiligheid

Bij een natuur-bso komt vooral het aspect veiligheid om de hoek kijken, aldus Braakhekke. 'Die veiligheid is nodig om uitdagingen aan te gaan. Een voorbeeld: kinderen worden soms boos en rennen dan naar buiten. Bij een gewone bso is de ruimte afgeschermd met een hek. In het bos is dat niet zo. Daarom leggen we zwaar de nadruk op de hechting in de groep. Sfeer en stabiliteit zijn belangrijk. Op dit moment is er nog altijd een begeleider bij als de kinderen buiten spelen of op pad gaan in het bos. Maar op termijn kun je je ook voorstellen dat een groep kinderen zelfstandig een stuk verderop

Tips Wolvenbende

- Licht ouders goed voor over je werkwijze.
- Denk na over veiligheid. Hoe moet een kind reageren op loslopende honden, welke planten zijn giftig, wat moet je doen als je een wespennest ontdekt? Bouw de zelfstandigheid stapsgewijs op.

Tips Struin

- Voer het natuurconcept goed door en werk milieuvriendelijk.
- Help/adviseer ouders bij het vinden van goede buitenkleding.
- Zorg voor een set reservekleding bij de bso voor als een kind nat of erg vies wordt.

Tips van Ikke:

- Probeer niet het wiel uit te vinden, maar werk samen met organisaties zoals een scoutingvereniging of natuurvereniging.
- Geef natuureducatie. Een natuur-bso krijgt extra toegevoegde waarde als je kinderen spelenderwijs wat bijbrengt over flora en fauna.

op het voetbalveldje speelt, of een speurtocht in de buurt doet.' De Wolvenbende heeft geen hogere groepsleiding/kindratio dan de normale richtlijnen aangeven, maar er zijn wel altijd twee pedagogisch medewerkers aanwezig.

De Wolvenbende heeft ambitieuze plannen. 'We zouden graag samenwerken met allerlei organisaties, denk aan Burgers Zoo. Maar op dit moment is het allemaal nog zo nieuw dat de kinderen hun handen al vol hebben aan het gewoon buiten zijn: spelen, rennen, takken sjouwen. Je moet ook heel simpel denken bij een bos-bso. Het gaat om buiten zijn, iets wat vroeger heel normaal was. We meten bomen door hand in hand een meetlint te vormen en we spelen spelletjes waarbij je heel stil moet zijn en moet luisteren naar wat je allemaal hoort in de natuur.'

Kinderen moeten buiten goed gekleed zijn. Struin helpt ouders om buitenkleding via een groothandel of tweedehands winkel aan te schaffen; SKAR verstrekt zelf de regenjassen, kaplaarzen en fleecetruien. Hermien Braakhekke: 'Als kinderen het koud krijgen is er niets meer aan, daarom kleden we ze goed. We dwingen ze overigens nooit, als het regent mogen ze in de blokhut. Maar als kinderen goed gekleed zijn,

gaan ze graag naar buiten. Ook in de regen valt genoeg te ontdekken. In de winter wordt het vroeg donker, maar vaak willen kinderen dan toch buiten blijven, daarom gaan we binnenkort lichtslingers ophangen.'

NATUURLijk nog in de kinderschoenen

Christelijke kinderopvang Ikke in de regio Zutphen/Deventer kreeg eind vorig jaar de mogelijkheid om samen met scoutingvereniging Zona een gebouw te openen in Warnsveld. 'Een mooie locatie met zes hectare grond, waaronder een stuk bos', vertelt Sascha Hagen, een van de vier vrouwelijke oprichters van Ikke. Het werd bso NATUURLijk, waar zich binnen een paar maanden al twintig kinderen hebben ingeschreven. Doordeweeks is het gebouw van de bso, in het weekend van de scouting. 'Het staat nog in de kinderschoenen. Maar je kunt zoveel doen in een natuur-bso. We willen ook een volkstuin, waar we groenten kunnen verbouwen, die de kinderen kunnen verkopen. Daarmee leren ze handel drijven.'

Belangrijk bij bso NATUURLijk is de interactie met anderen. 'Denk aan samenwerking met een sportvereniging, manege, een centrum voor natuureducatie, een boer.' Voorop staat bij Ikke: het kind bepaalt. 'Dat geldt ook voor bso NATUURLijk. Als het slecht weer is, bepaalt het kind of we naar buiten gaan. Het kind is altijd ons uitgangspunt.'

Groene buitenruimte

Bso De Marne van KinderRijk in Amstelveen pakte het weer anders aan. De Marne heeft sinds 2005 een natuurbuitenruimte. Het saaie schoolplein is veranderd in een speelveld vol spannende hoekjes, hutten, boomstronken, elfenbankjes, stromend water uit een bron, een vijvertje, fietspaden en zandbakken. Er werd een leraar biologie aangetrokken, die met de kinderen tuinprojecten doet en hen spelenderwijs onderwijst over de natuur.

Een succes, volgens De Marne. 'De kinderen gaan zelfstandig hun gang buiten en het aantal kleine botsingen onderling is enorm afgenomen, omdat er altijd wat te doen valt. De activiteiten ontstaan vanzelf, doordat de natuurbuitenruimte de fantasie van de kinderen prikkelt. Ze hebben geen speelgoed of speeltoestellen nodig.'

KinderRijk werkt nauw samen met de gemeente Amstelveen. De afdeling Groenvoorziening schonk struiken, boomstammen en zaden. «

Wat kosten de natuur-bso's? De tarieven verschillen, maar zitten meestal rond de € 6,- per uur. Struin berekent bijvoorbeeld € 6,10 per uur natuur-bso.

Op het Kinderopvang-congres op 25 april geeft

Matthijs de Gruijter van Struin een workshop voor de bso.

Wat kun je doen in het klein?

Bso-kinderen hoeven natuurlijk niet elke dag met de vingers in de aarde te zitten. Af en toe een natuurproject is ook een mogelijkheid. Wellicht dat de groene projecten zo aanslaan bij kinderen en ouders, dat de natuur-bso vanzelf dichterbij komt. Enkele ideeën die je kunt uitvoeren als 'gewone' bso.

- Neem de groep mee naar het bos en laat de kinderen enkele uren vrij spelen.
- Ga 'bomen meten'. Verdeel de kinderen in groepjes van vijf, die hand in hand een meetlint vormen. Wie vindt de dikste boom?
- Zet een vuurkorf in de buitenruimte en ga kastanjes of marshmallows poffen. Je prikt ze aan een stokje en roostert ze zacht en bruin.
- Zoek een weiland of grasveld op en organiseer een survival-middag.
- Maak 'mobiele tuintjes'. Neem een aardappelkist, schroef er wielen onder die je koopt bij de bouwmarkt, bekleeft de binnenzijde met plastic, stort hem vol met aarde en klaar is het mobiele tuintje. De kinderen kunnen gaan planten.

Meer informatie over de bso's in dit artikel vind je op: www.struin.nl; www.ko-ikke.nl; www.skar.nl; www.kinderrijk.nl.

